

EVOLUȚIA ÎN ISTORIE A GÂNDIRII UMANISTE AUTARHICE CONTEMPORANE – AUTONOMIZAREA OMULUI ȘI COMPLEXUL ȘTIINȚIFICITĂȚII

Apariția și conturarea profilului uman „independent”

Schimbarea de paradigmă existențială întreprinsă de modernitate odată cu secolele XVII – XVIII a impregnat noi valențe de nuanță în ceea ce privește maniera de a gândi, de a simți și de a vedea a noii societăți postmedievale, dar în primul rând a distorsionat modul de raportare a omului viu la Dumnezeu. Omul a dobândit o supraapreciere de sine și o încredere nejustificată în forțele sale „autonome”, încât Dumnezeu a fost plasat pe o poziție lateralnică în ierarhia priorităților sale, omul secularizându-și până și ultimele crâmpie de vioiciune și suplețe spirituală. Însă rădăcinile acestui profil uman autarhic merg până la date istorice mult mai vechi, primele sale forme de expresie putând fi regăsite în afirmația celebrului sofist grec de secol V î. Hr., Protagoras, fondatorul timpuriu al umanismului medieval de mai târziu, conform căreia „omul este măsura tuturor lucrurilor”. Această pretinsă centralitate și universalitate axiologică a ființei umane în univers nu reprezintă însă decât o simplă fantasmă demonică fără exprimarea apartenenței umanității la Reperul și Izvorul Său transcendent, Dumnezeul-Treime. Tocmai o atare optică maladică (tributară autonomizării omului) a hrănit năzuințele exacerbate de independență și eliberare a gândirii umaniste de „orizontul îngust” al dogmelor religioase, mutând astfel centrul de greutate în mod absolut pe valorizarea omului și promovând totodată un scepticism științific în materie de credință în Transcendent. În linii mari, putem spune că umanismul secolelor XIV-XVII a constituit mișcarea ideologică ce a deschis calea tranziției spre Renașterea lumii moderne, concretizându-se într-o năzuință acerbă și perpetuă de reînțoarcere la textele antichității greco-romane, dar reprezentând și o poziție filosofică ce s-a orientat în mod pregnant asupra omului ca valoare supremă, ca scop în sine și nu ca mijloc de împlinire a macrocosmosului. Greșeala majoră a acestui curent umanist a fost că a ajuns practic la idolatrizarea capacității de autodeterminare a omului, ignorând justetea ancorării spirituale în

Transcendent precum și formele conexe ale acesteia, cum ar fi dependența de credință, comuniunea cu Supranaturalul sau recursul la textele Revelației dumnezeiești.

În ciuda intersectării istorice cu mișcarea de Reformă protestantă a lui Martin Luther de la mijlocul secolului al XVI-lea, reformă ce s-a vrut și ea a fi o condiție a eliberării umanității de servilismul și sistemul teocratic papal dar și un proces de epurare a creștinismului apusean, umanismul a îmbrăcat și nuanțe agnostice și mai ales indiferentist-atee. Acest tip de ateism indiferent s-a perpetuat și în cadrul mișcării moștenitoare și succesoare a umanismului, și anume iluminismul secolului al XVIII-lea, curent ideologico-filosofic caracterizat și el printr-o tendință de emancipare a umanității dezinhibate prin cultură, precum și printr-un veritabil cult al rațiunii și al științei. Dacă umanismul poate fi privit ca un precursor al modernismului, iluminismul se constituie în schimb ca o mișcare manifest și chiar programatică a modernității, această epocă istorică marcând din plin, așa cum am putut deja observa, mutații majore în plan rațional și existențial. Reversul negativ al spiritului progresist modern a venit din partea instaurării în Europa secolelor XVIII-XX a regimurilor comuniste naționalist-totalitare, orânduiri bazate în dese rânduri pe o dictatură a proletariatului, pe o formă opresivă și intolerantă de manipulare a populației vizionare și creative și mai ales pe abolirea și interzicerea oricărei forme de manifestare a unei religiozități înscrise în conținutul etnic, dar și în etosul fiecărui popor.

În această stare de fapt, psihologia sistemelor politice totalitare (degenerată din așa-zisul umanism marxist) a văzut în societatea de tip socialist mijlocul concret și coerent de redresare și funcționare a lumii, și implicit a omului. Așadar, salvarea omului modern ar fi survenit prin crearea unei structuri colectiviste surogat care să impună în mod arbitrar un sistem de valori și o mentalitate la fel de impersonale, aculturale și antireligioase. Însă, punctul nevralgic al acestor doctrine pretins sociale (dorite a fi o ipostaziere fidelă a dictonului exacerbant – „liberté, égalité, fraternité”) a fost acela de a propune o societate închistată și complexată, lipsită de orice dimensiune creativă și de orice orizont transcendent, un sistem al cărui model uman exprima întru totul autarhismul existent la nivel civic. Însă, făuritorii și promotorii acestui socialism abrutizant au pierdut total din vedere faptul că o societate clădită pe neadevăr și văduvită de o orientare transcendentă nu poate însemna decât un mediu anost de ruinare și dezintegrare a unei umanități aflate pe calea ireversibilă a imbecilizării. De aceea, în contextul dramatic al acestei narațiuni obscure a istoriei, Ernest Bernea sublinia că „o singură dată i s-a oferit omului o formă de viață pe calea căreia conflictul istoric ce consumă lumea fără oprire, a putut să obțină o

reparație – nu în formă ideală, ci într-o formă încorporată istoric. E vorba de creștinism, care este religia dragostei și a carității”¹. Deci, fără a se identifica cu o nouă orânduire socială și fără a se impune ca un cod de legi constituțional, religia creștină a valorificat în mod exemplar sentimentul unificator al iubirii evanghelice, devenind principalul factor generator de echilibru social și coeziune etnică și aducând, în același timp, „cea mai avansată contribuție la reabilitarea omului”². De aceea, dacă ne referim la epoca comunistă a secolelor XIX-XX, putem spune că marele merit al creștinismului a fost acela de a fi menținut viu suflul omului încovoiat de balustrul interdicțiilor și subterfugiilor seculariste și de a se fi prezentat lumii drept alternativă spirituală cea mai de preț în fața sistemelor opresive de „reeducare” și de manipulare în masă. Însă acest lucru nu trebuie să ne conducă spre ideea unei asocieri deloc inspirate a instituției divino-umane a Bisericii cu o grupare secular-subversivă ce a luptat și luptă în continuare împotriva orânduirii politice clasice. Tocmai o astfel de înțelegere denaturată a fost adoptată de către liderii fervenți ai blocurilor naționale comunist-atee, aceștia văzând în credința creștină și în organizarea ei instituțional-ecclesiastică o amenințare latentă ce se cerea a fi imediat anihilată, sau cel puțin deformată. În definitiv, regimurile comuniste deconstructiviste nu au fost capabile să înțeleagă dimensiunea apofatică a existenței umane pământești, și anume că esența vieții nu ține de o dialectică a posesiei și a subminării exterioare, ci de o cultivare mistică a unui „a fi” creștin.

Revenind acum la spectrul controversatei modernități, trebuie să facem precizarea că această etapă istorică nu a făcut altceva decât să aducă o prevalență a empiricului în fața spiritualului, precum și a cantității în detrimentul calității. „Autonomizarea naturalului de supranatural și conferirea unei autorități prioritare cunoașterii naturale, care se explică fără a face apel la Dumnezeu”³ a reprezentat, astfel, una din premisele fondatoare ale modernității pragmatice. Practic, modernitatea este epoca în care însuși „faptul de a fi modern” devine unicul reper axiologic autentic, sincronizarea cu acest deziderat pozitivist constituindu-se ca un barem existențial inevitabil de urmat, fapt datorat îndeosebi repudierii instinctive și naive a Tradiției formativ-inalienabile a trecutului⁴. „În modernitate, tradiția devine un palimpsest”⁵, remarcă foarte elocvent teologul Mihail Neamțu, și în care, în ciuda negării lor vehemente, cutumele antecedentului rămân impregnate cel puțin la nivel rezidual în noua axiologie reformistă a

¹ Ernest BERNEA, *Criza lumii ...*, p. 28.

² *Ibidem*, p. 28.

³ Adrian LEMENI, *Curs de Teologie Fundamentală*, material nepublicat, p. 39.

⁴ *Ibidem*, p. 39.

⁵ Mihail NEAMȚU, *Bușnița din dărămături. Insomnii teologice*, Editura Fundației Anastasia, București, 2005, p. 142.

prezentului fatidic. „Vocabulă uzată sau concept temut, «tradiția» n-ar fi meritat un destin atât de ingrat în memoria modernității. [...] Reverberând idealuri în penumbra uitării, împotrivindu-se grăbitei înstrăinări a veacului, tradiția este întotdeauna pragul unei noi construcții”⁶, adaugă la fel de retrospectiv același Mihail Neamțu.

Cu toate acestea, însă, impulsionați de un optimism nejustificat și ușor fantezist și debarasându-se în același timp de moștenirea responsabilizantă a unui trecut glorios, iluministi au postulat o viziune exclusivistă în care numai progresul tehnic a putut fi vectorul determinant pentru mult preconizată și dorită evoluție a umanității. Dar, dezamăgirea a înlocuit în scurt timp entuziasmul cvasi-infantil, pentru că această nouă etapă nu a însemnat un reviriment decât cel mult în plan tehnicist – prin impresionantele descoperiri care s-au înregistrat, în spațiul spiritual ea declanșând declinul insurmontabil și alienarea religioasă a omenirii, fenomene ale căror consecințe tragice le putem resimți chiar și în prezent. „Care este rezultatul atotcuprinzătoarei meta-narațiuni a Iluminismului – se întreabă în mod retoric teologul Silviu Rogobete – ce ne promitea cu atâta certitudine victoria rațiunii și apariția indivizilor eliberați de orice angoase metafizice, liberi și stăpâni pe sine, raționali, corecți, întreprinzători și unici?”⁷ Răspunsul este simplu: unul nul!

Modernitatea a venit practic să deturneze vechea paradigmă umană medievală în sfera imaginii unei umanități înnoite și racordate la noile tendințe de emancipare. „Inculturarea noutății se dispensează [odată cu modernitatea] de lecția trecutului”⁸, facilitând astfel instalarea conștientă a unei amnezii antitraditionaliste menite să debaraseze umanitatea de propriile ei rădăcini embrionare. Părintele profesor academician Dumitru Popescu arată sugestiv în acest sens că această nouă eră a supus fragmentării trei poli cruciali ai existenței, și anume, omul individual, care cade pradă egocentrismului și chiar solipsismului, adevărul, a cărui relevanță și validitate i-o conferă acum gradul de compatibilitate și aderență la criteriile de măsurare ale tehnicii hiperbolizate, dar mai ales Dumnezeu, Care devine o Realitate izolată deistic în propria transcendență inaccesibilă⁹. Astfel, dispare în non existență vechea sinteză sinergetică dintre

⁶ Mihail NEAMȚU, *Bușnița din dărământuri...*, p. 128.

⁷ Silviu ROGOBETE, „Ființa umană în perspectivă trinitară: noi tendințe în teologia contemporană occidentală”, în *Erezie și logos. Contribuții româno-britanice la o teologie a postmodernității*, colecția „Eseu teologic”, Editura Anastasia, București, 1996, p. 110.

⁸ Mihail NEAMȚU, *Bușnița din dărământuri...*, p. 140.

⁹ Michael Paul GALLAGER, *Fede e cultura. Un rapporto cruciale e conflittuale*, Edizioni San Paolo, Milano, 1999, p. 104, apud Pr. prof. dr. Dumitru POPESCU, *Omul fără rădăcini*, Răzvan Bucuroiu (coord.), colecția „Afla și Omega”, Editura Nemira, București, 2001, p. 14.

Dumnezeu, om și cosmos, dezagregare menită să structureze ideatic și ipostatic noul profil uman lipsit de rădăcini și identitate iconică, universul figurând acum ca o adevărată mașinărie idolatră pancosmistă ce-și reneagă originile creaturale¹⁰. Omul se naște, deci, în sânul acestei modernități meschine ca o convulsie demitizată a unor orgolii tehnicist-ateice nestăvilite ce îl disecă și îi desființează esența până la transformarea sa într-un avorton nefericit al unui timp anti-dumnezeiesc și dezumanizant. Descoperirile semnificative înregistrate în spațiul științific și cel filosofic au venit și ele în sprijinul conturării acestor noi postulate existențialiste în care lumea apare situată într-o stare dezolantă a părăsirii ei de către un Dumnezeu indiferent (influența filosofiei nihiliste), absență ce atestă în mod evident inexistența Acestuia: „creința că lumea este un sistem închis care are o ontologie autosuficientă sieși, validându-se prin el însuși [a condus] la ideea că Dumnezeu este o ipoteză la care se apelează doar atunci când nu există o explicație rezonabilă pentru rațiunea naturală autonomă”¹¹.

Complexul „științificității”

Odată cu apariția regretabilei modernități valorile perene ale spiritului uman precum și activitățile clasice care însuflețeau societatea medievală anterioară au căpătat un caracter tehnicisto-utilitar, ajungându-se în scurt timp la o percepție deformată, mecanicistă, asupra omului și a vieții. Noua societate dedată eficienței idolatre va resimți manifestarea unei prevalențe a eticii necesității în fața nobleții gândurilor și sentimentelor umane originare, dragostea devenind, astfel, simpla nevoie de a iubi, „creința în Dumnezeu nevoia de a crede, iertarea nevoia de a ierta”¹², toate elementele constitutive spiritului uman religios și creativ suferind o amplă denaturare într-o zonă a funcționalității imediate și a logicității tributare biologicului. De aceea, „lipsa experienței directe, și mai ales lipsa unui sens superior al tuturor activităților sale, l-au dus pe acest om [modern] acolo unde aspirațiile unui paradis artificial și periferic nici n-ar fi bănuite că se poate ajunge: dezorientare, dezgust și moarte spirituală”¹³,

¹⁰ Pr. prof. dr. Dumitru POPESCU, *Omul fără rădăcini...*, p. 14.

¹¹ Adrian LEMENI, *Curs de Teologie...*, p. 40.

¹² Adrian LEMENI, *Modernitatea – fenomen al atenuării sensului eshatologic al creației*, <http://www.crestinortodox.ro/editoriale/modernitatea-fenomen-atenuarii-sensului-eschatologic-creatiei-70044.html>, accesat pe 4 septembrie 2013.

¹³ Ernest BERNEA, *Criza lumii...*, p. 59.

întreagă această tiranie a eficienței raționale coroborată cu cea a plăcerilor distrugând sistematic caracterul autentic al fericirii cosmice¹⁴.

Febra angoasantă a noului nivel de sub-existență și urmărirea constantă de către un destin marcat de materialismul deconstructivist-ateu al epocii l-au adus pe omul „modernizat” în pragul unei noi paradigme existențiale: aceea a vieții private de sens și origine. Astfel, detașarea de orice formă de spiritualitate autentică și ruperea legăturii cu Cel ce este însăși condiția existenței noastre au fost doar o chestiune de timp, omenirea degrevând în mod constant spre un indiferentism religios sec și morbid care nu a condus decât la o îngropare și mai adâncă a elementului divin din om într-o zonă insalubră a vieții. În aceste condiții, omul acestei epoci nu a mai știut a „închina nimic din făptura sa trudită”¹⁵, el nemaifiind capabil de a împărtăși nimic din acea-i noblețe divină care-i însuflețea și îi încununa realizările pământești cu „trăinicie, substanță și frumusețe”¹⁶. Ființa umană a trecut, așadar, de la existența evanghelică „în Duh și în Adevăr” la sub-zistență și supraviețuire, ea fiind aruncată de mrejele modernității într-o zonă periferică a viețuirii în care „noul” model uman a fost circumscris unei vieți mărginite strict în plan terestru-orizantal, fără a mai hrăni, astfel, din punct de vedere duhovnicesc, resorturile ascensionale care-i legau ființa de lumina neapropiată a Adevărului Veșnic.

Ultraspecializarea și ritmul foarte alert al progresului tehnic declanșate de modernitate au introdus suferința în lăuntrul intimității omului viu și creator, acesta fiind nevoit să facă față unor noi condiții de viață pe care el însuși le-a creat, dar pe care nu era încă pregătit să le întâmpine: „Pornită dintr-un sincer imbold și dintr-o nobilă aspirație, știința noastră lipsită de orizont, a ajuns ștersă și, ceea ce e mai grav, cinică. [...] Neștiind cui servește și încotro merge, știința contemporană, acest izvor de măreție umană și progres, a lucrat împotriva omului, împotriva spiritului”¹⁷, astfel încât omul a ajuns să stăpânească „astăzi puteri de care el este nedemn”¹⁸. Iată cum, în mod paradoxal, tot acest efort gnoseologic de îmbunătățire a nivelului existențial și toate cuceririle grandioase ale minții umane întreprinzătoare au ajuns să-și ceară drepturile și să se întoarcă împotriva libertății de mișcare și de voință a umanității răspunzătoare. „Am putea spune că trăim glorioasa epocă a științei în slujba distrugerii și, deci, a omului

¹⁴ Adrian LEMENI, *Modernitatea – fenomen al atenuării...*, accesat pe 4 septembrie 2013.

¹⁵ Ernest BERNEA, *Criza lumii...*, p. 36.

¹⁶ *Ibidem*, p. 36.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 70-71.

¹⁸ *Ibidem*, p. 38.

împotriva sa însăși”¹⁹, remarcă în același stil mai mult decât realist și elocvent eruditul savant român Ernest Bernea. „Azi, când totul pare că se prăbușește sub imperiul necesității de a fi, știința a pus în mâna slabă a omului, cu o vigoare de astă dată luciferică, un arsenal întreg pentru propria sa distrugere”²⁰. O altă personalitate marcantă din spațiul românesc, filosoful contemporan Dan Puric, face și el o remarcă la fel de pertinentă în această privință în stilul-i inconfundabil: „Trăim o eră fără precedent, în care văd cu mirare că omul a devenit fiară. Scientismul și orgoliul tehnologizării au rafinat foarte bine bestia din om. [...] Mă uit la oamenii mai amărâți, care și-au păstrat echilibrul în credință, în acest context. Petre Țuțea avea mare dreptate când spunea că baba aia care se închină la biserică valorează mai mult decât unul care a luat premiul Nobel și nu știe pentru ce a făcut bomba atomică. Ea comunică deplin cu Absolutul, pe când celălalt e în dialog cu uzina de armament”²¹. Același fapt dureros îl invocă concluziv și marele filosof și profesor de teologie Nicolae Balca atunci când declară profetic că „omul antic vorbea cu cosmosul; omul medieval vorbea cu Dumnezeu; iar omul modern vorbește cu el însuși”²².

Toate aceste așa-zise realizări din spațiul tehnologiei au mutat centrul de greutate de pe omul înduhovnicit, iubitor de frumos și însetat după înălțimea realităților profunde ale vieții pe un prototip artificial, impersonal și stereotip, de genul omului-mașină, un produs realmente al unei societăți la fel de denaturate și devalorizate. Nimeni nu rămâne tributar mentalității anacronice și clausturate conservatorismului inert care vede în orice progres al științei un motiv tragic de revoltă și dispreț a omului dezgustat de evoluția tehnică. Considerăm că părerile sunt cât de cât unanime în favoarea ideii că nu i-ar mai folosi cu nimic omului contemporan să se mai întoarcă la epoca obținerii focului prin frecarea a două stinghii de lemn sau la cea a trimiterii unor solii scrise prin intermediul „mesagerilor înaripați”. Știința originară și clasică, adică cea ferită de devierile moderne și cea încă nedegenerată în capcana ideologică scientista, rămâne o „năzuință și o cucerire demnă a omului de totdeauna”²³ și de care umanitatea conștientă și responsabilă se va servi până la sfârșitul veacurilor. Știința în sine, așa cum am arătat și anterior,

¹⁹ Ernest BERNEA, *Criza lumii...*, p. 71.

²⁰ *Ibidem*, p. 71.

²¹ Dan PURIC, „Scientismul și orgoliul tehnologizării au rafinat foarte bine bestia din om”, în *Certitudinea*, 22 iunie 2010 (data publicării articolului), <http://www.certitudinea.ro/articole/credinta/view/scientismul-si-orgoliul-tehnologizarii-au-rafinat-foarte-bine-bestia-din-om>, accesat pe 1 septembrie 2013.

²² Nicolae Balca, „Criza culturii”, în *Telegraful Român*, Nr. 42, Sibiu, 1936, p. 58, apud Pr. prof. dr. Dumitru POPESCU, *Omul fără rădăcini*, p. 14.

²³ Ernest BERNEA, *Criza lumii...*, p. 71.

nu contituie un factor negativ de regres moral sau de rătăcire a spiritului uman întreprinzător. Ea devine un element nociv atunci când își depășește sfera competențelor științifice și începe a emite pretenții de explicare a unor realități incognoscibile ce țin de o gnoseologie a meta-raționalității. „Marea greșeală a științei moderne a fost aderarea sa la un pozitivism negator al oricărei metafizici”²⁴. „Taxată drept «stadiu imatur al dezvoltării inteligenței» sau «folosire acritică a rațiunii», metafizica [a fost] considerată depășită; aceasta și pentru că nu poate fi verificată prin criteriile științelor, ceea ce i-ar conferi un caracter propriu-zis rațional”²⁵. Știința în cauză a manifestat chiar pretenția fantezistă de a oferi un răspuns coerent în ceea ce privește „problema globală a ființei”²⁶. Însă realitatea faptică a demontat total această viziune ca fiind una apriorică și total irelevantă, dacă nu chiar naivă.

Problema intervine, așa cum remarcă Ernest Bernea, în faptul că s-a socotit drept cale a mântuirii ceea ce este sortit pieirii și deșerticiunii, și anume progresul tehnicist autonom, autosuficiența și dorința de emancipare a omului în relația sa cu Dumnezeu. În acest fel, omul datat coruperii și naivității a fost nevoit să asiste neputincios la propria-i trădare a naturii sale și a destinului său spiritual²⁷, și așa afectate de căderea originală paradisiacă. În mod independent de constituția sa teoforă, omul modern a fost cu adevărat dezumanizat, societatea modernă nereușind nici măcar să-l mențină la un nivel inferior de minimă umanitate²⁸. Creativitatea, inspirația și ingeniozitatea omului au fost înlocuite cu mașinării impersonale funcționabile pe baza unor algoritmi matematici și prin mijloacele inovatoare ale inteligenței artificiale. Toate aceste mutații majore ale modernității au creat omului tehnicizat iluzia unei viețuiri independente de orice influență sau pronie externă a vreunui Reper Transcendent. Omul a dobândit o percepție luciferică asupra existenței, caracterizată prin egoism, indiferență, infatuare și narcisism, ignorând complet faptul că tot astfel de sentimente i-au atras întru începuturile istoricității sale moartea: „Omul a uitat că arhitectura vieții cere și o cupolă, a uitat calea ascensională a marilor sale cuceriri, gândul către ceva pur și perfect, setea de absolut”²⁹ Părintele John Meyendorff arată în mod cu totul explicit că „[...] omul nu este [o] ființă autonomă, [iar] omenitatea lui adevărată

²⁴ Ernest BERNEA, *Criza lumii...*, p. 77.

²⁵ Simona Ștefana ZETEA, *Biserica/ Indiferentismul religios...*, p. 49.

²⁶ *Ibidem*, p. 48.

²⁷ Ernest BERNEA, *Criza lumii...*, p. 46.

²⁸ *Ibidem*, p. 33.

²⁹ *Ibidem*, pp. 34-35.

se dobândește numai atunci când el (omul) trăiește «în Dumnezeu» [...]»³⁰. Recursul nefiresc la independență a omului hipertrofiat și idolatru a dezvăluit întotdeauna o atare existență umană ca aparținând unei logici a absurdului. Mentalitatea modernă nu a înțeles că esența lucrurilor nu rezidă în om, ci în Dumnezeu și că omul nu există prin sine și de la sine, ci este chintesența ipostatnică a unui act creator iubitor venit din partea Dumnezeului Care îi ordonează neîncetat dinamica vieții spre împlinirea sa întru veșnicie. Spiritul atotsuficient iluminist nu a putut trece de limitele percepției strict imanențiale ce vede în om „măsura tuturor lucrurilor”, ignorând întru totul realitatea că „omul nu poate oferi omului altceva decât valori terestre”³¹. Tocmai de aceea Dumnezeu a fost mutat undeva la periferia existenței umane, ca o Realitate mult prea constrângătoare pentru spiritul libertin, autoguvernator și atotcuprinzător al „omului modern”, ca un Factor de Care, în definitiv, ne putem oricând lipsi. Gândirea demonică și impregnată de sociomorfism a unei atare mentalități a ajuns chiar la percepția lui Dumnezeu în termenii unei persoane limitate și orgolioase, insensibile față de năzuințele profunde ale omului și, eventual, temătoare în fața posibilelor progrese impresionante ale inteligenței umane „autonome”. Omul areligios al societății curente se hrănește și astăzi cu o atare psihologie psihonevrotică, în ciuda cunoașterii perfecte a nefericitului model adamic, un profil uman complet identic din punct de vedere paradigmatic cu pretinsa autonomie a omului contemporan, fapt ce denotă în mod evident o lipsă de maturitate a omenirii în asumarea propriilor greșeli și o reală incapacitate de înțelegere a propriului său destin teologic.

Mergând pe această linie depreciativă, omul „modern” a înțeles iubirea și pronia dumnezeiască ca pe forme de constrângere și limitare a forțelor sale expresive care nu vin nicidecum în întâmpinarea întreprinderilor sale, ci îngrădesc în sens opresiv capacitatea de manifestare a libertății sale „absolute”. „Oamenii [zilelor noastre] nu [mai] rabdă un Dumnezeu care să se amestece în viața lor. Ei cred că ceva poate să existe, însă ceea ce există trebuie să se încadreze în câmpul lor de cunoaștere și, mai ales, în câmpul preferințelor și al preocupărilor lor”³². Tocmai de aceea omul a ajuns foarte ușor la negarea nevoii de Dumnezeu, transferând în sfera divinului categorii și atribute specifice lumii căzute, prin care Dumnezeu a fost perceput în lumina unui tiran autocrator pe Care nu-L interesează voința făpturii Sale, ci numai

³⁰ John MEYENDORFF, *Teologia Bizantină...*, p. 205.

³¹ Simona Ștefana ZETEA, *Biserica/ Indiferentismul religios...*, p. 71.

³² Ierodiacon Savatie BAȘTOVOI, *Între Freud și Hristos*, ediția a doua, adăugită, Editura Marineasa, Timișoara, 2002, p. 60.

implementarea și săvârșirea univocă a voinței Sale unilaterale. În aceste condiții, putem spune că una din cauzele majore ale stării de apostazie ce domină societatea contemporană trebuie căutată în modalitatea inadvertentă de abordare a Divinului din perspectiva umanului³³. Asistăm, practic, tocmai la acel fapt dureros descris de Sfântul Apostol Pavel în Epistola sa către Romani, unde se spune că omenirea a „[...] schimbat slava lui Dumnezeu Celui nestricăcios cu asemănarea chipului omului celui stricăcios [...]” (Romani 1, 23). Însă, acest demers idolatru nu este altceva decât o încercare josnică și perfidă a unei facțiuni atee de a inocula în rândul creștinătății o falsă imagine a Dumnezeului Atotbun, concepție ce nu are nimic de-a face cu veridicitatea conținutului revelațional. Mesajul evanghelic ne dezvăluie un Dumnezeu contrastant cu această figură desfigurată, adică un Dumnezeu al iubirii nemărginite și necondiționate, un Dumnezeu al milei și al îndurării, ocrotitor, multmilostiv și lesne-iertător. Însuși Mântuitorul Iisus Hristos mărturisește despre Sine: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi./ Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (Matei 11, 28-29). Numai o gândire bolnavă sau rea intenționată, dacă nu chiar diabolică, poate susține în urma acestor versete că Dumnezeul creștinilor este o Ființă despotică, constrângătoare, egoistă sau avidă. „Dumnezeu și divinul se întrupează nu în dominare, ci în libertatea însăși [- remarcă Nikolai Berdiaev] [...]. Dacă [Dumnezeu] se manifestă, o face în libertatea omului și niciodată în necesitate, nici în contrângere sau în determinismul causal. [...] Doar cu această condiție Dumnezeu va înceta să fie conceput ca o restricție la adresa libertății și acțiunii omului și se va revela în adevărata sa calitate, cea de condiție indispensabilă a posibilității lor”³⁴. Astfel, eliberarea umanului de formele caduce ale unui sociomorfism transferat în mod tendențios în sfera Divinității constituie una din premisele principale ale restructurării unei concepții autentice despre Dumnezeu și om. De aceea, omenirea este chemată la asumarea smerită a condiției sale creaturale, dar nu în sensul blazat al adoptării unui complex de inferioritate obsesiv și degradant în raport cu Dumnezeirea, ci ca pe o deschidere iubitoare spre Ceea ce este dincolo de uman.

Autor: Cristian Mihail Paraschiv

(teolog absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă din București)

³³ Silviu ROGOBETE, „Ființa umană...”, în *Erezie și logos...*, p. 127.

³⁴ Nikolai BERDIAEV, *Adevăr și Revelație...*, pp. 132-133.